

לילה אחד עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תשיג
ערש"ק פרשת וישב

"כל בניו וכל בנותיו" - מאי קמ"ל?

"היינו כחולמים" - הגלות כחלום

דרשת הש"ס על ובגפן שלשה שריגים

ישיבה בכלא - הזדמנות להשתפר

פתח דבר

בעזרה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת וישב, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תשיג), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי פוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויזכר לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

תכלית הידיעה אשר לא נדע - אין יודעים את הפשט בסוגיא במסכת ערכין

ענה לו הוד כ"ק רבנו הזקן:

הגמרא: אומרת, משה לא ידע ודוד ידע, משה אמר "כחצות" ודוד אמר "חצות לילה וגו'". אלא, על פי תורה אסור לומר על הזולת דבר ברור ומשום כך לא רצה משה רבנו לומר דבר ברור גם לא על הקב"ה. ואלו דוד אמר זאת על עצמו "חצות לילה אקום להודות וגו'" לומר שירים ותשבחות, ולכן יכול הי' לומר דבר ברור - חצות. דוד הוא ספירת המלכות ומלכות יודעת הכל.

וסיים הוד כ"ק רבנו הזקן:

תכלית הידיעה אשר לא נדע. אם חושבים שאכן יודעים את הפשט בסוגיא במסכת ערכין - הרי שבאמת לא יודעים, והוד כ"ק רבנו הזקן התחיל לומר הסוגיא בערכין עם רש"י ותוספות בעל פה והסביר את הפירוש הנכון.

(תרגום מספר השיחות ה'תשי"ד עמ' 4-43. ספר השיחות המתורגם ללח"ק תשי"ד עמ' 10-מא)

"כשלאברך יש קושיא ב[מסכת] ערכין - עליו לבדוק עצמו במוחיין שלו"

...[הרב הצדיק ר' הלל מפאריטש] הי' בעיקר חסיד של אדמו"ר האמצעי אבל שמע גם קולו של אדמו"ר הזקן,

היינו שבחדש אב תקע"ב הי' רבנו הזקן באיזה מקום ובא לשם ר' הלל ולא יכול לכנוס והתחבא בחדר של רבנו הגדול, והתחבא מתחת לספסל, והוא הכין לשאול מרבנו קושיא במסכת ערכין, ושמע קולו של רבנו שאומר: "כשלאברך יש קושיא ב[מסכת] ערכין - עליו לבדוק עצמו במוחיין שלו".

והתעלף ר' הלל, ובין כך [-עד שהתעורר מעלפוננו כבר] נסע משם רבנו.

(ספר השיחות תרח"ץ עמ' 9-308)

(3) ברכות ג, ב. ובילקוט.

(4) שמות יא, ד.

(5) תהלים קיט, סב.

(6) ראה בחינת עולם יג, מה.

(7) ראה ביאור סיפור זה - בלקוטי שיחות ח"ב ע' 400, ובלקוטי שיחות חכ"ב ע' 171. המו"ש.

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה

ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות Or Hachasidus
Head Office
1469 President St. #BSMT
Brooklyn, NY 11213
United States
(718) 534-8673
סניף ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 6084000
03-738-3734
Likras@likras.org

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,

הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב רפאל לבנוני, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בענייני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שאלה וביאור במסכת ערכין

תכלית הידיעה אשר לא נדע. אם חושבים שאכן יודעים את הפשט בסוגיא במסכת ערכין - הרי שבאמת לא יודעים, והוד כ"ק רבנו הזקן התחיל לומר הסוגיא בערכין עם רש"י ותוספות בעל פה והסביר את הפירוש הנכון

כששמע רבנו הזקן הסברו בסוגיא האמורה - משך בכתפיו

...כשהלך הוד כ"ק רבנו הזקן . . למזריטש עבר דרך העיר שקלוב. מזג האויר הי' אז גרוע מאד, נכנס לבית המדרש המקומי להתחמם ונעמד ליד התנור. על פי קבלה אין להחזיק את הידים מאחוריו כי אם מן הצדדים, וכך הוא אכן עמד.

בעמדו ליד התנור שמע הוד כ"ק רבנו הזקן איך הגאון ר' יוסף כלבו - הגאון ר' יוסף כלבו הי' קשיש [מבוגר בשנים] מהוד כ"ק רבנו הזקן בחמשה עשר שנה והי' חבר ותלמיד מובהק של הגר"א מוילנה - מסביר סוגיא במסכת ערכין, שמגיד השיעור לא יכל להסבירה לשומעיו.

כששמע רבנו הזקן הסברו של רבי יוסף כלבו בסוגיא האמורה - משך בכתפיו. הגאון ר' יוסף כלבו הרגיש בכך, וניגש אח"כ אל הוד כ"ק רבנו הזקן ושאלו: אברך מהיכן? ענה לו הוד כ"ק רבנו הזקן: זוהי השאלה "מאין באת ולאן אתה הולך?". נענה הגאון ר' יוסף כלבו ואמר: לאו אורחאי לאשתעי במלין דהדיוטא ("אין זה מדרכי להתעסק בדברי הדיוט").

ענה הוד כ"ק רבנו הזקן: מט"ט שר הפנים נקרא הדיוט², לית דין אתר הדיוט.

שאל הגאון ר' יוסף כלבו: הא מנין לך?

(1) אבות ג, א.

(2) זח"ג רעו, א.

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש

"כ"ץ בניו וכ"ץ בנותיו" - מאי קמ"ץ?

ביאור החידוש בדברי הכתוב שגם "כל בנותיו" קמו לנחמו; הטעם להדגשת הכתוב "כל" - לשיטת רבי יהודה ורבי נחמי

(עי"פ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 261 ואילך)

ט. פנינים ... עיונים וביאורים קצרים

"עו"ה" תמנתה - מאי קמ"ץ? / "ער" ו"מלאכתו" - "ממש" או אינם כפשוטם?

י. יינה של תורה

היינו כחולמים

בשעת ה"חלום" מדבק עבודת ה' ואהבת עולם הזה - בחדא מחתא / עבודת ה' היא אמתית - אף כשממשיך מיד בענייני עוה"ז / מעלת ה"חלום" - אפשר "לחטוף" ענייני עבודה נעלים / הדרך "להתעורר" מן ה"חלום"

(עי"פ לקוטי שיחות ח"א עמ' 85 ואילך, תורת מנחם ח"ג עמ' 254 ואילך)

יד. פנינים ... דרוש ואגדה.

שתבוא "הרווחה" על ידי המוצר / יוסף הצדיק: להתעניין בטובת הזולת!

טו. חידושי סוגיות

דרוש על דרשת הש"ס עה"פ ובגפן שלשה שריגים

יקדים מדברי הסוגיא דעדיפא היתה לו לרב דרשת ר' ירמי' יותר מדרשות התנאים, ויבאר העומק המיוחד בדרשה זו והטעם שנדרשה דוקא ע"י ר' ירמי'

(עי"פ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 166 ואילך)

יח. תורת חיים

ישיבה בכ"א - הקושי וההודמנות להשתפר

משמעות השהות בכלא, בפשטות, ובירידת הנשמה למטה; תוצאת ההתבוננות בזה בנוגע לשינוי המעשים והפיכת החושך לאור

כא. דרכי החסידות

שאלה וביאור במסכת ערכין

בהשגחה פרטית, ולית אתר פנוי מניי⁹, ובלשון חכמינו ז"ל¹⁰ – אפילו הסנה, ימלא משאלות לבב כל אחד ואחד ויעזרם לצאת מן המיצר אל המרחב ברוחניות, אשר זה גורם תכף ומיד ליציאה מן המיצר גם בגשמיות, והבטיחונו חכמינו ז"ל¹¹ הבא לטהר (עצמו ואחרים) הקב"ה מסייע לו.

(אגרות קודש חכ"ט עמ' רלג ואילך)

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

"כל בניו וכל בנותיו" – מאי קמ"ל?

ביאור החידוש בדברי הכתוב שגם "כל בנותיו" קמו לנחמו; הטעם להדגשת הכתוב "כל" – לשיטות רבי יהודה ורבי נחמי

א. בסיום הסיפור דמכירת יוסף, מספרת התורה על אכלו הגדול של יעקב אביו. ושם (לז, לה): "ויקומו כל בניו וכל בנותיו לנחמו, וימאן להתנחם וגו'".

ויש לדקדק, למה התורה אינה אומרת בקיצור "ויקומו כל ילדיו לנחמו", אלא מפרטת בנפרד: (א) "כל בניו" (ב) "וכל בנותיו"?

ויש לומר, שבזה באה התורה להפליג אבל יעקב, אשר "וימאן להתנחם", אף שניחמו אותו גם "כל בניו" וגם "כל בנותיו". והיינו, ששני סוגי הניחום לא הועילו; לא נחמת "כל בניו", ולא נחמת "כל בנותיו".

אך לפי זה, יש להקשות על הסדר שבכתוב: הרי בנים הם תקיפים ובעלי השפעה יותר מאשר בנות. ואם כן, לאחר ש"כל בניו" קמו לנחמו ולא הצליחו – לכאורה ברור מעצמו שגם נחמת "כל בנותיו" לא הועילה! ואם כן, מה בא הכתוב לחדש בהוסיפו שגם "כל בנותיו" לא הצליחו לנחם?

ב. והנה, רש"י בפירושו מעתיק התיבות "וכל בנותיו", ומביא מחלוקת תנאים מי היו: "רבי יהודה אומר: אחיות תאומות נולדו עם כל שבט ושבט ונשאום. רבי נחמי אומר: כנעניות היו. אלא מהו וכל בנותיו? כלותיו, שאין אדם נמנע מלקרוא לחתנו בנו ולכלתו בתו".

(9) תקו"ז תנ"ז (צא, סע"ב).

(10) שמות רבה פ"ב, ה. ועוד.

(11) יומא לח, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ פה, ב.

ולפי זה, יש לתרץ את הקושיא הנ"ל בשני אופנים – בהתאם לשתי השיטות:

א) לדעת רבי יהודה, שהיו אלה בנותיו כפשוטו – הי' מספר הבנות גדול ממספר הבנים, שהרי היו שנים עשר בנים, ואילו בנות היו ארבע עשרה: דינה – המפורשת בתורה, שתיים עשרה התאומות שנולדו עם כל שבט ושבט, והתאומה היתירה שנולדה עם בנימין (כדברי רש"י בפרשת וישלח (לה, יז): "עם כל שבט נולדה תאומה, ועם בנימין נולדה תאומה יתירה").

וזהו איפוא החידוש, שעל-אף שהבנות היו מרובות יותר, וממילא נחמתן היתה גדולה יותר – לא הצליחו לנחמו.

ב) לדעת רבי נחמי, ש"בנותיו" כאן פירושו "כלותיו" – ישנה מעלה בנחמתן של הכלות על נחמתם של הבנים, שהרי הבנים קרובים יותר ליעקב ושייכים יותר אל האבלות עצמה, ואין בנחמתם משום חידוש (ועל דרך "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים" (ברכות ה, ב)), ואילו הכלות הן רחוקות יותר ואינן נמנות על האבלים, ולכן נחמתן והשתתפותן בצערו של יעקב יש בה משום חידוש ויש בה כח רב יותר.

וזהו שמחדש הכתוב, שעל-אף שבנחמתן של הכלות ("כל בנותיו") הי' כח רב יותר מבנחמתם של הבנים – אף הן לא הצליחו לנחם את יעקב.

ג. אך עדיין צריך ביאור, מדוע מדגישה התורה "כ" בניו וכ" בנותיו" – ואינה אומרת בקיצור "בניו ובנותיו"? מאי קא משמע לן בההדגשה "כל . . וכל"?

בנוגע ל"כל בניו" יש לפרש בפשטות, שחידשה התורה שכל בני יעקב, כולל אלו שנטלו חלק במכירת יוסף – גם הם באו לנחמו. אבל עדיין צריך להבין הריבוי "וכל בנותיו".

ולכאורה מכאן יש להביא רא"י לשיטת רבי נחמי, ש"בנותיו" פירושו גם "כלותיו", והיינו, שהשבטים נשאו כנעניות לאשה, והן כלותיו של יעקב ולא בנותיו ממש. ולכן הפסוק אומר "וכל בנותיו" – שמרבה שני סוגים של בנות, הן בנות כפשוטו והן כלות שנקראות גם הן "בנות".

[ובזה יתבאר מדוע העתיק רש"י ב'דיבור המתחיל' גם את תיבת "וכל". דלכאורה, הרי דברי רבי יהודה ורבי נחמי באים להסביר את עצם תיבת "בנותיו" – לשון רבים – הדורשת ביאור, שהרי עד עתה מסופר בתורה רק על בת אחת של יעקב – דינה, ואם כן, הי' לו להעתיק תיבת "בנותיו" לחוד!]

אלא, שתיבת "וכל" היא יסודו של רבי נחמי שהכוונה היא לכלותיו, שדוקא ביחס אליהן מתאים הריבוי "וכל".]

ואם כן צריך עיון בשיטת רבי יהודה, שליעקב לא היו כלות מן החוץ, כי השבטים

ומפורסם הביאור והמענה, אשר ירידה זו צורך עלי' היא, אשר ע"י שיתבונן האדם בתכליתו בחייו בעולם הזה למלא רצון בוראו אף על פי שנמצא בעולם גשמי וחומרי מלא מניעות ובלבולים, אז בכוחו להפוך את המניעות והבלבולים לאמצעים אשר על ידם יגיע לדרגה עליונה יותר, ועד – לדרגה הכי נעלית, וכיתרון האור מן החושך⁴.

מעין זה יש ג"כ בכלא כפשוטו, אשר תכליתו האמתית היא לא ח"ו עונש לשם עונש, כי אם שע"ז תהי' הזדמנות להנמצא בכלא להתבונן במה שעבר עליו, ולהתבונן בתנאי חיים מיוחדים שבהם גם כן חלק טוב, שהרי אין קיום לרע בלי ניצוץ טוב אשר בקרבו, ואחד מניצוצים אלו הוא שיש לו אפשרות להתבונן מבלי דברים המפריעים, כגון רעש הרחוב והמונו וכו'.

להפוך חשוכא לנהורא ומרירו למתקא

ובודאי כשאדם מתבונן אליבא דנפשי' לאמתתו של דבר, מיד נתעורר לכו לנפש אשר יש לכל אחד ואחת מבני ישראל, היא נפש האלקית שהיא חלק אלוהי ממעל ממש, כנ"ל, הנמצאת עתה בכלא בתוך כלא; התבוננות המביאה לידי מעשה באמצעות לימוד המתאים, אשר גדול הלימוד שמביא לידי מעשה⁵, לימוד תורתנו הקדושה, תורת אמת, וכיחד עם זה – תורת חיים, הוראה בחיים⁶.

ובודאי אשר כל אחד הדורש ספרי לימוד בתורתנו הק', ימציאו לו כל הספרים הדרושים ביחד עם האפשרות ללמוד בהם מתוך מנוחת הנפש.

וגדול כח המאור שבתורה⁷, תורה אור, להאיר דרכו בחיים, בחייו בעולם הזה, באיזה מקום שנמצא, אם זה כלא כפשוטו, או – בכלא רוחני, ועד לקיום השליחות, כפתגם הידוע⁸, להפוך חשוכא לנהורא ומרירו למתקא.

ומודגש ענין האמור גם על ידי החוקים שבכל מדינה ומדינה בנוגע לאסירי כלא, אשר הנהגה טובה של הנמצא בכלא מביאה תיכף להקטנת המועד המיועד לו להיות בכלא, ועד – לביטולו.

ויהי רצון אשר השי"ת, בורא עולם ומנהיגו ובורא האדם ומשגיח על כל אחד ואחת

4) קהלת ב, יג.

5) קידושין מ, ב.

6) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. ספר השרשים שלו ערך ירה. וראה זהר ח"ג נג, ב.

7) ראה ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז. איכה רבה פתיחתא ב.

8) זהר ח"א ד, א. תניא ספ"י.

נשאו לנשים את אחיותיהן שהיו בנותיו של יעקב ממש – איך יפרנס ההדגשה והריבוי
"וכל בנותיו"?

ד. ויש לבאר, שאף שבאמת לפי רבי יהודה תעלה תיבת "וכל" בדוחק, הרי בכל זאת
לא ניחא לי' ללמוד כשיטת רבי נחמי' שהכוונה היא לרבות כלות כנעניות, מפני קושיא
אלימתא שמתעוררת לפי זה:

כאשר הגיע הזמן שיצחק ישא אשה, השביע אברהם את אליעזר "לא תקח אשה
לבני מבנות הכנעני". וכן אמר יצחק ליעקב "לא תקח אשה מבנות כנען". ועד שרבקה
אמרה, "קצתי בחיי מפני בנות חת, אם לוקח יעקב אשה מבנות חת כאלה מבנות הארץ
למה לי חיים".

אולם בבני יעקב לא מצינו שהם הלכו מחוץ לארץ כנען כדי לקחת נשים ממקומות
אחרים, וכן לא מצינו שהם שלחו שלוחים לצורך זה; יחד עם זה, אי אפשר לומר
שהשבטים נשאו בנות כנען, בשעה שהדבר הי' מופרך כל כך אצל האבות.

[וכקושיית הגמרא (פסחים ג, א) על הפסוק בפרשתנו "וירא שם יהודה בת איש כנעני":
"אפשר בא אברהם והזהיר את יצחק, בא יצחק והזהיר את יעקב, ויהודה אזיל ונסיב"?!
ולכן גם רש"י בפירושו על התורה פירש שם ש"כנעני" פירושו "תגרא", מכח קושיא זו].

ולכן לומד רבי יהודה, שבהכרח לומר שלשבטים היו אחיות ולהם נישאו. [ובזה
יתבאר דברי רש"י בפ' וישלח (לה), ^(ג) ששם נקט בפשטות שעם כל שבט נולדה תאומה
– ולכאורה הרי כאן הביא מחלוקת בדבר!]

אלא, שמהלך הענינים הכללי שבתורה – זה שלא מצינו שהשבטים הלכו לארצות
אחרות לישא נשים, כמו יצחק ויעקב – מכריח שאכן נולדה עם כל שבט תאומה, ולכן
נקט כך רש"י בפשטות בפ' וישלח. וזה שהביא כאן שיטה נוספת, שיטת רבי נחמי', הוא
רק מצד הדיוק של "וכל בנותיו", כאמור].

ה. ויש להוסיף, שרבי יהודה כאן קאי לשיטתו:

רש"י בפרשת מקץ (מא, מג) מביא: "דרש רבי יהודה... אמר לו רבי יוסי בן דורמסקית:
עד מתי אתה מועות עלינו את הכתובים". ומלשון זו מובן, ששיטתו הכללית של רבי
יהודה היא 'לעוות את הכתובים' – והכוונה בזה, ששיטתו היא שיש ללמוד היטב את
כפשות הענין, ופחות לדייק בכל מילה פרטית. לדעת רבי יהודה, עדיף לפרש את כפשות
הענין בצורה נכונה וישרה, גם אם בשל כך המילה הפרטית תצא בדוחק, ולכן בעיני
תנאים אחרים – שלדעתם יש להדגיש דוקא את הדיוק בכל מילה ופרט כשלעצמו –
נחשבת שיטה זו כ'עיוות הכתובים' (וראה דוגמאות לדבר בספרי ריש פרשת דברים. ועיין לקו"ש
ח"ה ע' 210).

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

ישיבה בכלא

– הקושי וההזדמנות להשתפר

משמעות השהות בכלא, בפשטות, ובירידת הנשמה למטה; תוצאת ההתבוננות
בזה בנוגע לשינוי המעשים והפיכת החושך לאור

וְהָיָה שֵׁם כְּבוֹד הַפָּהָר

(וישב למ, ב)

השהות בכלא – זמן להתבונן במצבו ללא דברים מפריעים

מאשר אני קבלת מכתבם... בצירוף בקשות ברכה של אלה שהעבירו על ידם את
מכתביהם אלי...

בתוך מכתבי בקשות ברכה-פ"ג האמורים הרי גם כמה בקשות מהנמצאים לעת
עתה בכלא. ועל פי תורת הבעש"ט אשר "כל דבר ודבר אשר האדם רואה או שומע –
הוא הוראת הנהגה בעבודת ה'" (היום יום, ט' אייר), יש להתבונן על פי המבואר בדא"ח,
בספר התניא! וכו', אשר כמה "פנים" לחיים, והפן האחד הוא – שנשמת האדם נמצא[ת]
ב"כלא" בגופו, כי הנשמה היא חלק אלוקה ממעל ממש, והגוף הרי הוא בשר ודם,
יסודו מעפר וסופו לעפר וכו'.² וידועה התמי' בזה, למה עשה ה', בורא האדם, ככה, אשר
"נשמה שנתת בי טהורה היא, אתה בראתה, אתה יצרתה, אתה נפחתה בי"³ – בגוף בשר
ודם ובעולם הזה הגשמי והחומרי.

(1) פרק ב.

(2) נוסח תפילת מוסף דר"ה ויוהכ"פ.

(3) נוסח ברכות השחר.

וכך בעניננו:

רבי נחמי' מדגיש את הדיוק הפרטי של "וכ" בנותיו", ומוכיח ממנו שהיו בקרב הבנות כמה סוגים, ומכאן שהכוונה היא גם לכלותיו, כאמור, שהיו כנעניות;

אולם רבי יהודה מעדיף לפרש שהשבטים נישאו לאחיותיהם, כדי למנוע קושי כ"י - כיצד נשאו השבטים כנעניות לנשים? - על אף הדוחק [עיוות הכתובים] בפירוש המילה "וכ" בנותיו". כי זוהי שיטתו של רבי יהודה: להעדיף את הבהירות הכ"ית [הקושי לומר כי השבטים נישאו לכנעניות] על פני דיוק פרטי [ההדגשה של "וכל בנותיו"].

[ומה מתאים לפ"ז שגם לפי דרשות שאר האמוראים בתחלת הסוגיא שם קאי בעניני גלות דוקא "שלשה שרי גאים היוצאים מישראל כו" (עשירים וקרובים למלכות. רש"י); "ג' שרי גוים שמלמדים זכות על ישראל כו". אלא שבדרשת ר' ירמי' בר אבא "מפרש לה לכולא מילתא בעיקר ענין גלות מצרים וגאולתה", ולכן דריש רב כותי' דוקא].

ויש לומר שנרמז הדבר גם בשמו, ר' ירמי', מלשון מרירות, דקאי על מרירות הגלות [ועיי' קהלת רבה בתחילתו]. וזהו

שמסיים בגמ' "אל ר' אבא לר' ירמי' בר אבא כי דריש להו רב להני קראי באגדתא כוותך דריש להו". רוצה לומר, דעם היות ש"רב תנא הוא ופליג" (עירובין נ: ועוד), מ"מ, ענינו של רב הי' שהפיץ תורה בבבל דוקא, דלהכי נק' רב דוקא (ולא "רבי"), כמאמר "כל רב מבבל וכל רבי מארץ ישראל" [עיי' ערוך ערך אביי, רשב"ם ב"ב נב ע"א ד"ה אבא], כי בבבל, מקום הגלות, חסר בגילוי הקדושה, הנרמז באות יו"ד [עיי' בזה בתורה אור לרבינו הזקן הוספות קיז, ד], ולכן גם רב דריש כו' ירמי' בר אבא דוקא.

שנתגדל יוסף מזה, וזה הי' תחלת הסיכוב להורדת ישראל למצרים אח"כ והי' הכל ההכנה להגאולה הבאה אחריו, א"כ הי' החלום מרמזו בענין ישראל". והחילוק בין דרשות התנאים לדרשת ר' ירמי' בר אבא הוא, שהם דרשו הכתוב במעלות שונות של ישראל עצמם [ג] אבות, האמהות והשבטים; תורה, משה אהרן ומרים, סנהדרין וצדיקים שבכל דור ודור; ירושלים, מקדש מלך וכה"ג, פרחי כהונה ונסכים; תורה, באר עמוד ענן ומן, בכורים ונסכים], ואילו ר' ירמי' בר אבא "מפרש לה לכולא מילתא בעיקר ענין גלות מצרים וגאולתה".

ומעתה י"ל בדברשתו בא ר' ירמי' בר אבא לרמז גם על עליו מיוחד שהי' לישראל במצרים, שלבסוף לא זו בלבד שנתבטל מיצר הגלות אלא אף גם זאת שהמצרים עצמם נהפכו לעוזרים ומסייעים את ישראל וגאולתם (וכן הוא בענין עבודת איש ישראל בגלותו, שלא רק עליו להתגבר על המצרים אלא הקדושה, אלא לבטל ולהפוך כל דבר להיות טוב ומסייע אל הקדושה. ואכ"מ). ובאמת הם שני שלבים בזמן הגאולה עצמו, וכמו דאשכחן ברמב"ם ספ"א מהל' מלכים לענין גאולה העתידה, דתחלת הגאולה קשורה עם מלחמה, שהמלך המשיח "ילחום מלחמת ה'", ובתחלה ינצח "כל האומות שסביביו", שהוא ביטול המנגד, ואח"כ בא שלב נעלה יותר, "לתקן העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר כי אז אהפוך אל עמים גו' לקרוא כולם בשם ה' גו'", עד ש"לא יהי' שם לא רעב ולא מלחמה כו'" (ספ"ב שם).

והכי נמי י"ל הכא גבי גאולת ישראל ממצרים, דזהו התוכן הפנימי בזה ש"הגיע זמנה של מצרים לשתות כוס התרעלה", כי זה שנמשל לשתית יין דוקא הוא לפי שאינו ענין של עונש לחוד, אלא בזה נרמזת ההתהפכות והשינוי שנעשו בעצם מציאותם, ע"ד ענין יין המשכר דכתיב ב"תנו שכר לאובד ויין למרי נפש ישתה וישכח רישו", שע"י שתי"י זו נשכח רישו ויכול להתהפך מן הקצה אל הקצה, וכן בעניננו, ששתיית "כוס התרעלה" מרמזת על ההתהפכות דמצרים להיות עוזרים ומסייעים לישראל.

וזהו שמקדים "הגיע זמנן של ישראל ליגאל" לפני "הגיע זמנה של מצרים לשתות כוס התרעלה", כי בתחלה באה גאולתן של ישראל מגלות המלכות, והיינו ע"י ביטול המיצר וההתנגדות כו'; ואח"כ באים לשלב השני, שמלכות עצמן מתהפכים, ע"י "לשתות כוס התרעלה".

ומעתה יש לדרוש נמי בטעם שדרשה זו נאמרה ע"י ר' ירמי' בר אבא דוקא ולא ע"י התנאים. דהנה, כידוע, אצל התנאים עדיין לא היתה חשכת הגלות בתוקף, וכהא דאמרו בשבת ק"ג: "ותותר - בימי רבי", היינו שעד ימי רבי עדיין היו "שיריים" מימי האור דזמן הבית וי"ל שלכן דרשו התנאים בעיקר במעלותיהן של ישראל, בהיותם במצב של אור וגאולה, כנ"ל; משא"כ בימי האמוראים התחיל עיקר חושך הגלות, ולכן, דוקא ר' ירמי' בר אבא דריש הכתוב בענין של גלות וגאולת מצרים, ולאידך גיסא - דוקא בדרשתו מודגש העילוי הנפעל ע"י הירידה בגלות.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

"עולה" תמנתה - מאי קמ"ל?

הנה חמ"ך עולה תמנתה

ובשמשון הוא אומר ויורד שמשון תמנתה, בשפוע הדר היתה יושבת, עולין לה מכאן ויורדין לה מכאן (דה"י רש"י)

בתירוץ הקושיא מ"יורד שמשון" מובאים בגמ' ג' תירוצים: א. "שמשון שנתגנה בה כתיב ב' ירידה, יהודה שנתעלה בה כתיב ב' עלי". ב. "שתי תמנאות היו, חדא בירידה וחדא בעלי". ג. "חדא תמנה הואי, דאתי מהאי גיסא וירידה, ודאתי מהאי גיסא עלי" (סוטה י, א). וצריך ביאור מדוע הביא רש"י טעם הג' לחוד ולא את שני התירוצים האחרים.

ויש לומר הביאור בזה:

התיבות "חמ"ך עולה תמנתה" נאמרו לתמר על ידי מישהו, כלשון תחילת הכתוב "ויגד לתמר לאמר". וא"כ, קשה לפרש כתירוץ הראשון שפירוש "עולה" הוא שב"תמנת" "נתעלה" יהודה, כי מהיכן לו ל"מגיד" זה לדעת מה יקרה עם יהודה בעתיד על ידי עלייתו זאת? ומפני זה גם קשה לפרש "עולה תמנתה" - דמכיון ש"שתי תמנאות היו" הוצרך ה"מגיד" לסמן לתמר לאיזו "תמנת" הכוונה, שהרי שתי התמנאות לא היו סמוכות אחת לחברתה, וכמפורש ביהושע (טו, י, שם, נז, יט, מג) ששני המקומות בשם "תמנה" - אחד הי' בחלקו של יהודה ואחד בחלקו של דן. וא"כ אין צורך להודיע לאיזו מהן הכוונה, כי ברור שהמגיד התכוון להעיר שבסמיכות אליהם ולא להרחוק מהם! ולכן הביא רש"י, המבאר "פשוטו של מקרא", פירוש השלישי בלבד, כי רק בפירוש זה מבואר מה שהוצרך המגיד לומר "עולה תמנתה", כי תמר היתה צריכה לדעת מאיזו דרך מגיע יהודה, אם "מכאן" או "מכאן".

(נ"פ לקוטי שיחות ח"י עמ' 122 ואילך)

"עד" ו"מלאכתו" - "ממש" או אינם כפשוטם?

ויבא הכיתה לעשות מלאכתו

רב ושמואל, חד אמר לעשות מלאכתו ממש, וחד אמר לעשות צרכיו נכנס (לט, יא. מגילה יא, א)

יש לבאר פלוגתתם, דהמחלוקת כאן היא בהתאם

לשיטתם הכללית בפירוש הכתובים. דהנה, מצינו שנחלקו רב ושמואל בפירוש כמה כתובים, ובכל אחד מהם יש לבאר שנחלקו אם יש לפרש את הכתובים לפי המשמעות המדוייקת של התיבה, או לפי התוכן הכללי שבכתוב.

ולדוגמא, בפירוש הפסוק "ויהי בימי אחרושו גו' המולך מהודו ועד כוש" איתא בגמ' (שם) "רב ושמואל, חד אמר הודו בסוף העולם וכוש בסוף העולם, וחד אמר הודו וכוש גבי הדדי הוו קיימי, כשם שמלך על הודו וכוש כך מלך מסוף העולם ועד סופו".

ויש לבאר פלוגתתם, ד"חד אמר" ס"ל שיש לפרש תיבות "מהודו ועד כוש" כפשוטו. ומכיון שתיבת "עד" מורה על ריחוק מקום, לכך מפרש ד"הודו בסוף העולם וכוש בסוף העולם". אך ה"יחד אמר" ס"ל שאין לפרש כן, כי בהמשך כתוב "שבע ועשרים ומאה מדינה" הכולל את כל העולם כולו, וא"כ כבר משמיענו הכתוב שמלך אחרושו על כל העולם, ואין חידוש בתיבות "מהודו ועד כוש", אלא על כרחך יש להוציא תיבות אלו מפשטן, ולפרשן שבא הכתוב לבאר בזה גודל ותוקף מלוכת אחרושו ד"כשם שמלך על הודו וכוש כך מלך מסוף העולם ועד סופו".

[וכן מצינו בעוד כו"כ פלוגתות ביניהם, שיש לפרש פלוגתתם באופן כזה, והובאה כאן רק דוגמא אחת, וראה בארוכה במקור הדברים, שם הובאו עוד כו"כ דוגמאות].

ועפ"ז יש לבאר גם בנידון דידן, דאולי לשיטתיהוה: דשיטת "חד אמר" היא שיש לפרש "לעשות מלאכתו" כפשוטו, ולכן מפרש "לעשות מלאכתו ממש". אך ה"יחד אמר" סבירא לי' דאין לפרשו כפשוטו, כי מהמשך הכתוב "ואין איש מאנשי הבית שם בבית" משמע שבא הכתוב לבאר סוג המלאכה שבא יוסף לעשות, שהיא מלאכה כזו שכדי לעשותה דרוש ש"ואין איש מאנשי הבית שם בבית", וא"כ אין לפרש "מלאכתו" כפשוטו, כי לזה לא דרוש שלא יהיו אנשים בבית, ולכן מפרש ה"יחד אמר" ד"לעשות צרכיו נכנס".

(נ"פ לקוטי שיחות חפ"ז עמ' 2 ואילך)

חידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

דרוש על דרשת הש"ס עה"פ ובגפן שלשה שריגים

יקדים מדברי הסוגיא דעדיפא היתה לו לרב דרשת ר' ירמי' יותר מדרשות התנאים, ויבאר העומק המיוחד בדרשה זו והטעם שנדרשה דוקא ע"י ר' ירמי'

כדאיאת בברכות כז:, וא"כ מהו דקאמר ר' אבא לר' ירמי' דרב "כוותך דריש להו", ולכאורה טפי הול"ל איפכא, שהוא (ר' ירמי' בר אבא) כיוון לדעת רב (שהוא רבו) ודריש הני קראי כמותו.

והנראה בזה בהקדים דיש לדקדק בסדר הענינים שבדרשת ר' ירמי', דלפי דרשתו נמצא, שקודם "הגיע זמנן של ישראל ליגאל" ורק אח"כ "הגיע זמנה של מצרים לשתות כוס התרעלה", ולכאורה הוי ל' למינקט בסדר הפוך, דתחלה צ"ל ביטול כחה של מצרים ואח"כ אפ"ל הגאולה ממצרים.

והנה, בעץ יוסף על עין יעקב כאן ביאר הטעם שדרשו הנך תנאי ואמוראי פרטי החלום של שר המשקים על "מעלתם וענינם ומאורעותיהם" של ישראל, "לפי שבאמת נסתבב מחלומו

גרסינן בחולין צ"ב ע"א כמה דרשות מתנאי עה"פ "ובגפן שלשה שריגים, והיא כפורחת עלתה ניצה, הבשילו אשכולותי ענבים" (בחלומו של שר המשקים דפרשתנו). ובינייהו דריש רב ירמי' בר אבא "גפן אלו ישראל. . שלשה שריגים אלו ג' רגלים שישראל עולין בהן בכל שנה ושנה, והיא כפורחת, הגיע זמנן של ישראל לפרות ולרבות. . עלתה ניצה, הגיע זמנן של ישראל ליגאל. . הבשילו אשכולותי ענבים, הגיע זמנה של מצרים לשתות כוס התרעלה", ולאח"ז שם: "א"ל ר' אבא לר' ירמי' בר אבא כי דריש להו רב להני קראי באגדתא כוותך דריש להו" ולא כדרשות התנאים דלעיל מיני שם. ויל"ע טובא אמאי הי' רב דורש כפי דרשת ר' ירמי' בר אבא ולא כדרשות התנאים שלפנ"ו. וביותר תמוה, דהא ר' ירמי' בר אבא הי' תלמידו של רב,

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

היינו כחולמים

בשעת ה"חלום" מדבק עבודת ה' ואהבת עולם הזה - בחדא מחתא / עבודת ה' היא אמתית - אף כשממשיך מיד בעניני עוה"ז / מעלת ה"חלום" - אפשר "לחטוף" עניני עבודה נעלים / הדרך "להתעורר" מן ה"חלום"

תחילת וסיבת השתלשלות הדברים דירידת יוסף למצרים, ואחר כך ביאת יעקב והשבטים מצרימה, וגלות מצרים משך רד"ו שנה, הרי התחיל כל זה בחלומות שחלם יוסף וקנאת אחיו כמסופר בפרשתנו, וגם לאחר מכן כשכבר נמכר יוסף מצרימה, הנה הסיבה לירידת כל בית יעקב מצרימה הייתה מחמת הרעב שגם הוא החל לאחר חלומות פרעה שפתרם יוסף.

כל דבר ודבר הקורה בעולם הרי הוא ב"השגחה פרטית" מאתו ית', וממילא מובן אשר החלומות שהם סיבת הגלות קשורים המה ושייכים לענין הגלות ומהותה.

ויש לבאר מהות החלום בדרך הפנימיות, ואזי יתברר כיצד ענין החלום מבטא את מצב עבודת ה' בזמן הגלות שעליה נאמר "היינו כחולמים", ומביאור זה ילמד האדם הוראה בעבודתו במשך זמן הגלות, וכפי שיתבאר.

בשעת ה"חלום" מדבק עבודת ה' ואהבת עולם הזה - בחדא מחתא

החלומות? באים מכוח המדמה שבאדם, ולדמיון האדם אין גבול ויכול

(1) תהלים קכו, א.

(2) ענין זה נתבאר בארוכה בתורה אור פרשתנו כח, ג ואילך, ולקמן הובאו כמה ציטוטים משם.

שתבוא "הרווחה" על ידי המיצר

ויהי אחר הדברים האלה חמאו משקה מלך מצרים והאופה גו'

אחר הדברים האלה - לפי שהרגילה אותה ארורה את הצדיק בפי כולם לדבר בו, הביא להם הקב"ה סורחנם של אלו שיפנו אליהם ולא אלו, ועוד שתבוא הרווחה לצדיק על ידיהם (מ.א. רש"י)

יש לבאר שני פירושים אלו של רש"י בדרך הפנימיות:

ידוע, שירידת יוסף למצרים היתה ההתחלה לגלות מצרים (ראה רש"י פרשתנו לו, ב. שם לו, יד. ועוד), שהיא השורש לכל הגליות, כמאמר חז"ל "כל המלכיות (גליות) נקראו על שם מצרים על שם שהם מצירות לישראל" (כ"ד פט"ז, ד), וגאולתם של ישראל קשורה עם ביטול ה"מיצרים" והגלות.

והנה, בביטול הגליות ישנם שני אופנים: א. ביטול ה"מיצרים" שלא יוכלו להצר ולהזיק את ישראל. ב. לא רק ביטול ההיזק והמיצר, אלא גם שהמלכויות וה"מיצרות" עצמן יסייעו בגאולתם של ישראל.

ויש לומר, שזהו התוכן הפנימי בשני הטעמים שבפירוש רש"י:

בשלב הראשון, הכוונה בחטא שר המשקים והאופים היתה כדי לבטל הלעז שהוציאה אותה ארורה על יוסף הצדיק, ביטול ה"מיצר"; אבל עיקר הכוונה הוא בשלב השני הבא אח"כ - "ועוד" - כדי "שתבוא הרווחה לצדיק על ידיהם", שעל ידי שרי פרעה גופא תבוא הרווחה וגאולה ליוסף הצדיק, עד שנעשה "משנה למלך".

(נ"פ לקושי שיהות הליה עמי 166)

יוסף הצדיק: להתעניין בטובת הזולת!

ויבא אליהם יוסף כבוקר וירא אותם והנם זועפים. וישאל גו' מדוע פניכם רעים היום (כ.ו. 1-2)

מפרטי דברי יוסף לשרי פרעה, ומאופן הנהגתו אתם, יש ללמוד הוראה נפלאה:

לאחר ש"גונב גנבתי מבית אבי", ונמכר יוסף לעבד, ואחרי כל זה עוד הושיבו אותו בבית האסורים ללא פשע ועוון, ה' אפשר לחשוב שבמצב כזה יהי "ברוגז" על כל העולם, ובמיוחד על שרי פרעה, שהרי אחד משריו הושיבו בבית האסורים.

ואם כן, כאשר ראה יוסף את שרי פרעה "והנם זועפים" ה' אפשר לחשוב שלא ה' מתעניין בהם כל עיקר. יתר על כן, הרי מצב זה ששרי פרעה "הנם זועפים" לא ה' צריך לעורר אצל יוסף תמיהה, שהרי פשוט ששר הנמצא בבית האסורים יהיו פניו "זועפים".

אך למעשה לא ה' כן, וכאשר ראה יוסף את שרי פרעה ש"הנם זועפים" הנה מבלי הבט על מצבו וכו', התעניין במצבם, ושאל אותם "מדוע פניכם רעים היום", ובאם הוא יכול לעזור אותם במשהו.

ודווקא ע"י מעשה זה, שהתעניין במצבם של שרי פרעה, נהי' למשנה למלך, והציל את העולם כולו בשנות הרעב.

ומזה יש ללמוד עד כמה יש להתעניין בטובת הזולת.

(נ"פ שיהות קודש תשל"ד עמי 211 ואילך)

לקראת שבת

יא

הוא לחשוב עניינים הסותרים זה לזה לגמרי, ד"בשעת השינה נסתלק מוח השכל המבחיין, ולא נשאר רק כח המדמה, וכח המדמה יכול להרכיב ב' דברים הפכיים כמו ספינה רצה באוויר", וכן "יוכל לראות בחלום אשר הוא נהרג או מת ואחר כך הוא חי ברגע אחד ממש ולא יקשה לו כלל מה שהם הפכיים. . או כמו שיחלום לו שהוא כאן ובאספמיא ברגע אחד"³.

וכמו כן זמן הגלות משול הוא לחלום, כמו שנאמר "היינו כחולמים", שהאדם מרכיב ומדבק דברים הפכיים בתכלית מבלי אשר ישם אל לבו שדברים אלו סותרים זה לזה, שהאדם בשעת התפילה "מעורר את האהבה עד שתחפץ. . לדבקה בו ית'", ומיד לאחר התפילה פונה הוא להיפך הגמור "להיות טרוד כל היום במשא ומתן. . כל ישעם וחפצם למלאות די מחסורם. . ועושים מצרכי הגוף עיקר".

ואם היה האדם "ער" אזי היו עיניו פקוחות לראות אשר הנהגות אלו סותרות המה לגמרי, דבעת התפילה כל מעייניו להתדבק בהקב"ה, ומיד לאחר מכן משים לנגד עיניו צרכי הגוף ותאוותיו, אלא שבזמן הגלות מצויים ישראל במצב של "שינה" ו"חלום", ואשר לכן יכול האדם להיות הנהגתו בדברים הסותרים זה לזה "להרכיב ולחבר שני עניינים הפכיים יחד".

עבודת ה' היא אמתית - אף כשממשיך מיד בענייני עוה"ז

והנה, האדם אשר נמצא במעמד ומצב זה, שרגע אחד עוסק הוא בתורה ובתפילה ואהבת ה' בוערת בלבו, ומיד אחר כך במשך היום טרוד הוא למעלה ראש בעסקי משא ומתן וכל מהותו משוקעת בזה והרי הוא נתון באהבת עולם הזה, הנה ייפול לבבו בקרבו לאמור אשר עבודת ה' שלו היא דמיונות שווא, והראיה שאהבת השי"ת ואהבת העולם אינן סותרות אצלו זו לזו, ומכאן שאהבת ה' שבלבבו היא שקר ח"ו.

אך האמת היא שזה שכן הוא הסדר בזמן הגלות שהוא בבחינת "שינה" כביכול, ו"היינו כחולמים" שדברים המנוגדים יחדיו ישכנו, אין בזה הוכחה שחי בדמיונות שקר, ואף שבאמת הדברים סותרים זה לזה לגמרי, מ"מ עבודת ה' שלו היא אמתית לגמרי ואהבת ה' שבלבו נכונה היא, ומאידך התעסקותו בענייני העולם בחשק גם היא אמתית.

כי "חלום" זה דומן הגלות "שרשו למעלה ויסודתו בהררי קדש עליון", מעניין השינה למעלה כביכול, שהוא בחינה גבוהה מאוד, ש"הכל בהשוואה אחת ובהתכללות והתאחדות כל הענינים בלי שום פירוד והתחלקות", ובבחינה זו גם דברים הסותרים זה לזה מתאחדים ומתכללים יחדיו, ובחינה גבוהה זו נמשכת ומאירה בזמן הגלות.

וזהו הטעם לזה שבזמן הגלות יכול האדם להכיל עניינים סותרים בהשוואה אחת

כאילו לא היו מנגדים זה לזה, שאין אלו דמיונות שווא, אלא ענין זה בא מפני הבחינה הגבוהה הלזו, שממנה נמשך גם על האדם למטה ענין הנדמה ל"חלום".

מעלת ה"חלום" – אפשר "לחטוף" ענייני עבודה נעלים

והנה בענין ה"חלום" דומן הגלות ישנה גם מעלה מיוחדת, אשר האדם יכול לנצל את הענין החיובי שב"חלום" על מנת להתעלות ולהתקרב אל השי"ת ביותר.

ענין ה"חלום" הוא מצב שבו נופלים הגדרים והמחיצות וכוחות האדם אינם בסדר מסודר, ואשר לכן עניינים שבדרך כלל הם סותרים זה לזה, באים בחלום יחדיו ובלי פירוד.

והנה, בזמן אשר עבודת השי"ת נעשית בסדר הרגיל כמו בזמן הבית, הרי צריך האדם לעבוד עבודתו הרוחנית בסדר מסודר, ואל לו לנסות לטפס למדרגה גבוהה והשגות נעלות, בעת אשר עדיין לא התייצב בדרגא שמתחתיה באופן הראוי.

וזאת מעלה יתירה בזמן הגלות, אשר מכיוון שנמצאים במצב של "חלום" שבו העניינים אינם בסדר מסודר, הרי יכול האדם להתעסק בכל עניין בעבודת ה' שבא לידו, וכהוראת חז"ל⁴ "חטוף ואכול חטוף ואישתי" – לחטוף ולהתעלות עוד ועוד בכל עסקי עבודת ה' שאפשר לו.

ואפילו מי שעליהם נאמר ש"אי אפשר לרשעים להתחיל לעבוד ה', בלי שיעשו תשובה על העבר תחלה לשבר הקליפות שהם מסך מבדיל ומחיצה של ברזל המפסקת בינם לאביהם שבשמים"⁵, ובינתיים אל להם ללמוד תורה כי מוסיפים חיות בטומאה רח"ל, הרי מכל מקום פוסק אדמו"ר הזקן ש"אין לו למנוע מלעסוק לעולם", כי "כשיחזור אח"כ בתשובה . . אזי מוציא מהקליפה כל התורה והמצות, וחוזרים לקדושה בחזרתו".

ויתר על כן, שצריך האדם לחפש ו"לחטוף" ענייני עבודת ה' ששייכים לחלק פנימיות התורה, דיש לבאר מאמר רז"ל האמור: "חטוף ואכול"⁶ – חלק הנגלה שבתורה שנמשל בסה"ק ללחם⁸, "חטוף ואישתי" – פנימיות התורה שמשולה למים⁹.

כי אף שבדורות הקודמים אסרו ללמוד פנימיות התורה והתירו רק לאחר כמה וכמה

(4) ראה בעניין זה בתורה אור שם. ובספר המאמרים תקס"ה שם. ובמאמר ד"ה שיר המעלות גר' היינו כחולמים ה'תשכ"ז.

(5) עירובין נד, א. וראה אגרות קודש אדמו"ר מוהרש"ב ח"א ע' רסו.

(6) תניא פי"ז.

(7) ה' תלמוד תורה לאדמו"ר הזקן פ"ד, ה"ג.

(8) לקוטי תורה בהר מ, ב. בחוקותי מח, ב.

(9) ראה לקוטי שיחות ח"ב ע' 432. תורת מנחם ח"ג ע' 30. וראה גם אגרות קודש ח"ד ע' שנ.

הכנות וכו', הרי כבר פסק האריז"ל¹⁰ ש"דוקא בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה", ולאחר מכן נתגלתה ונתפרסמה תורת החסידות על ידי הבעש"ט ותלמידיו הק', וביניהם אדמו"ר הזקן וממשיכי דרכם¹¹, ואף אם חושב שאינו ראוי ללמוד סודות התורה ופנימיותה מחמת מצבו הרוחני הירוד, הרי נמצאים אנו ב"חלום" שבו אין סדר מסודר ויכולים "לחטוף" ולהתעסק בכל ענייני עבודת השי"ת.

הדרך "להתעורר" מן ה"חלום"

ומעתה נמצא מבואר היטב מה שהגלות באה והתחילה מענייני חלומות האמורים, כי בזמן הגלות מצב העבודה הוא בדוגמת חלום שעניינים הסותרים באים יחדיו, וכמו כן בזמן הגלות אהבת ה' ואהבת עוה"ז אינן נראות כסותרות זו לזו.

אך חסרון זה שוברו בצדו, דכשם שעל ידי גלות מצרים שהיא ירידה עמוקה, באו אחר כך ל"רכוש גדול" בגשמיות וברוחניות, הנה כמו כן צריך לנצל את ענין ה"חלום" שבגלות שהוא חסרון גדול – להשתמש בו לחטוף עוד ועוד ענייני עבודת ה' אף שמצד מדריגתו אינו שייך אליהם לכאורה.

ובדרך זו ד"חטוף ואכול חטוף ואישתי", שמוסיפים באור תורה ומצוותיה, מסירים את שינת הגלות, וממשיכים את האור האמיתי של הגאולה, "ה' יהי' לך לאור עולם"¹², וכפי שרואים שכאשר מאיר אור אזי מתעוררים מהשינה, ו"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"¹³ בעגלא דידן.

(10) הובא בתניא חלק אגרת הקודש סכ"ו.

(11) ראה ה' תלמוד תורה לרבנו הזקן פ"א ה"ד. פ"ב ה"י.

(12) ישעי' ס, כ.

(13) מיכה ז, טו.